

Kooli lühike tutvustus

- Tartu Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasium on Tartu linnale kuuluv ainult gümnaasiumiastmest koosnev umbes 710 õpilase ja 50 töötajaga kool linna servas. Gümnaasium loodi koolireformi käigus 2014. aastal kolme kooli liitmisel ja on kuue tegutsemisaasta jooksul olnud peaaegu 1000 vilistlasele gümnaasiumihariduse ja läbi moodulõppe ka karjäärisuuniste andjaks. Pakume tavapärase gümnaasiumi suunaklasside asemel õpilastele võimalust valida 23 erineva mooduli (igas 5 kursust erialaseid aineid ja praktikaid) seast kolm, kus nad saavad katsetada tuleviku karjäärivaliku sobilikkust või tegeleda süvendatult oma hobi või ande valdkonnaga.
- Sellel sügisel oleme sisse viinud igapäevase ja kõikides kursustes toimuva virtuaalkeskondades õppe. See tähendab, et 20% tundidest on viidud virtuaalkeskonda, mis peaks suunama õpilast enese aega ja tegevust planeerima ja juhtima. Me teame, et tänases ühiskonnas ei saa enam õpetades hakkama vaid sokraatlike meetoditega, kuid kasvav inimene ei tule ka toime vaid virtuaalsete suhetega. Seega anname õpetajatele täieliku vabaduse oma ainekavade tõlgendamisel, meetodiliste võtete ja hindamistehnikate valimisel. Püüame leida tasakaalu tehis- ja inimintellekti vahel, kasutame nii innovaatilisi kui ka konservatiivseid lähenemisi ning seome kaasaegse tehnika pedagoogiliste töövõtetele. Jääme alati õpilase jaoks inimliku kontaktina kättesaadavaks, kohtudes koolis, sest robot ei asenda inimsoojust ja arvuti ekraanilt kuvatav "like" soojast südamest tulnud sõna.
- Meie kooli motoks on soov toetada iga last tema unistusteni jõudmisel. Vahel tähendab see õpilase sotsiaalmajandusliku toimumise toetamist, vahel erialase andekuse arendamist. Olgu näideteks siis tavalisele ja mitte igakülgsele andekale õpilasele keskhariduse pakkumine, kooli kõrvalt töötava õpilase mõistmine, tervisehäiretega õpilastele neile sobilikus vormis ja ajakavas õppe pakkumine, laagrite ja praktikate korraldamine ainealaselt andekatele huvilistele või distantsõppe võimaldamine tippsportlastele. Meie jaoks tähendab unistustele tee sillutamist eelkõige kodanikujulguse ja avatud suhtlemise õppimist ning õpetamist, et ükski küsimus ei jääks küsimata ega vastus saamata. Kõige keerulisemaks takistuseks on siinkohal õpilase tundma õppimine selleks, et teada tema vajadusi ja soove. Meie jaoks on tähtis, et klassijuhaja ja aineõpetaja tunneks last, mitte ei annaks talle vaid tundi.

Milline on analüüsi fookusteema ja eesmärk? Millisele küsimustele soovite analüüsis vastust/vastuseid leida?

- 1) **Koolikeskkond. Petersoni vaimsus, kool ja väärtused.** Soovime kõrvalpilku meie senisele arengule. Kuidas meie vaim ja meelsus on kooskõlas või vastuolus meie mainega? Kas meis nähakse seda, mida soovime näidata?
- 2) **Abivajajate märkamine. Matemaatika õpetamine ja õppimine Petersonis.** Peame oluliseks head haridust, mille mõõdupuuks avalikkuses on riigieksamid, kuid lubame gümnaasiumis õppida ka lastel, kelle puhul teame, et nad eksamitulemuste keskmist alla viivad. Kas see lähenemine on õige? Kuidas tulla seesmiselt toime selle vastuoluga?

Väärtusarenduse hetkeseis koolis

Kooli deklareeritud põhiväärtused on õpilaskesksus, hea haridus ja jätkusuutlikkus. Eneseanalüüsi kirjutamise ajal esile kerkinud probleem: meil ei ole majas seintel väljas meie deklareeritud väärtusi. Ei ole neid jätkuvalt ka logodel ega dokumentidel. Väärtusanalüüsi kirjutama hakates avastasime, et kuue aasta jooksul on uuenduste käigus kadunud deklareeritud väärtused nii kodulehelt, koolimaja seintelt, kui klasside stendidelt, kuhu need alguses siiski märgitud said. Kas see on taotluslik? Kas see on olnud hooletus? Või on need muutunud iseenesest mõistetavaks, mistõttu me neid ei visualiseeri.

On suur ja ebameeldiv üllatus, et me pole märganud deklareeritud ja visualiseeritud põhiväärtuste kadumist seintelt, koolimajast ja infokandjatelt. See pole kindlasti õige ja on märgiline, et hea kooli eneseanalüüsi kirjutades see välja tuli. Peame endale tõsiselt otsa vaatama ja leidma olukorrale lahenduse. Sest selge on see, et peale 6 aastat elamist ja õpetamist nende põhiväärtuste järgi ei pea me neid enda jaoks seintele kirjutama, kuid neid on ehk vaja meie maja külalistele, meie uutele koolipere liikmetele. Või, kas on?

Kas põhiväärtuste kandmiseks on vajalik nende visualiseerimine seinal? Kuivõrd see on vajalik kooliperele kuivõrd külalistele? Olemaks patrioot ei ole ju vaja riigilippu kogu aeg käes kanda? Väärtushoiakute tunnetamiseks ja muutmiseks on vaja eelkõige füüsilisi kogemusi (M. Kalmus). Kuidas saavad meie õpilased teada, mis on meie väärtused ja eesmärgid, kui need ei ole kirjas seintel? Kriitilise sõbra H. Harro-Loiti väljatoodu aitas meid siinkohal: „Te elate oma väärtusi, mitte ei deklareeri neid!“ Ta lisas, et kui meid paneb muretsema, et võõrad ei tea neid ega loe ja kuule, siis peaksime neile ja ka teile, kallid lugejad, ütleva: „Tulge! Tulge ja vaadake, kuidas me elame oma väärtusi, mitte ei deklareeri neid.“

Noore ja uue koolina on meie jaoks tavapärase, et asjad pole veel paigas ja kõik on muutustes. Jätkusuutlikkus kui üks meie põhiväärtusi saab mingis mõttes vähem tähelepanu kui teised väärtused, millest on edaspidi ka täpsemad näited ning analüüs. Selleks, et kooli tegevus oleks jätkusuutlik ja me ei muudaks asju vaid muutuste ja uuendamiste pärast oleme alates eelmisest 5. tegutsemisaastast hakanud kõiki otsuseid ka õpilaste ja koolipere peal nõ katsetama.

Korraldame erinevate koolikorralduslike muudatuste taustaks eelnevalt õpilasküsitlusi. Sel aastal oleme õpilaste käest küsinud arvamusi (kvantitatiivsed küsitlused) järgmistel teemadel:

- 1) vahetundide pikkuse muutmise vajadus,
- 2) õppeperioodide ja vaheaegade jaotus tulenevalt soovist teha pikem jõuluvaheaeg,
- 3) reedeste distantsõppetundide korraldus, koormus ja sisu,
- 4) kevadise distantsõppe sujumine,
- 5) söögivahetunni pikkus ja muutmise vajadus,
- 6) õpilasuurimuste korraldamine ja uue juhendi väljatöötamine,
- 7) toitlustuse tagasiside.

Küsitluste eesmärgiks on olnud saada nii õpilaste kui ka õpetajate arvamust olukorra kohta. Kui arvestada, et sel aastal on õppetöö toimunud 8 kuul ja vaheajad ning distantsõpe välja võtta, siis juhtkonnapoolne küsitlus mingil otsustamist vajaval teemal toimub peaaegu igal kuul. See on uus muudatus, sest varasemalt olid otsustamise aluseks Mõttekojas juhtivõpetajate poolt väljatoodud kitsaskohad või juhtkonna enda nõ „kõhutunne“. Probleeme tõstatatakse küll koolielus erinevate osapoolte poolt, kuid mingite otsuste tegemiseks vajame siiski enam andmeid, kui vaid nende arvamust, kellel „king pitsitab või kes kõvemini kisab“.

Ka õppekava muudatuste juures pöördume tagasi küsimuse juurde, kas see on kooskõlas meie esialgsete põhiväärtustega. Sel aastal tõime tagasi kolm kursust moodulite aineid, kuna avastasime, et põhiainete maht on kasvanud valikute arvelt viie viimase aastaga liiga palju, kuid see ei toeta õpilasele reklaamitud valikute rohkust. Võrdleme oma tegevust viie aasta taguse ja eelmiste muudatustega. Tagasi toomise põhjuseks oli arengu- ja sisseastumisvestlustel kogetud peamise meie kooli tulemise põhjusena nimetatud moodulite valik. Kuna see oli peamine põhjus kooli valikuks, siis ei ole õiglane vähendada seda valikut.

Mis on väärtusi peegeldav koolikeskkonnas?

Mis on teistmoodi kui teistel ehk omamoodi ehk Petersoni moodi?

Kuna eneseanalüüsi I valdkond keskendub antud töös koolikeskkonnas tajutavatele väärtustele, siis siinkohal tooks välja vaid lühidalt mõned valdkonnad:

1. Kastist välja mõtlemine: seda nii ühisürituste, kooli meenete, ürituste kui koolihoones väärtuste eksponeerimise osas (vt ka peatükk (lk 6), kus jagame igapäeva praktikaid) on meile omane. Püüame leida mittetraditsioonilisi lahendusi, mis samas oleks õpilaste jaoks huvitavad ja kaasavad.
2. Meie majas ei ole midagi teisiti kui teistes koolides. Ikka on traditsioonilised õpilasüritused, spordivõistlused, taarakastid, puhkealad õpilastele, ainekabinetid, arvutiklassid, eksamikursused, tasemetestid, praktikalaagrid ja noortekoor. Meediastudio ehk veidi vingem kui mujal ja keemialabor lubab ka end S. Vesipruuli kombel tööle unustada. Kuid see, mis on teistmoodi ongi see tunne, mida külalised majas kirjeldavad, mitte niivõrd mõni ruum või tegevus.
3. Oleme loonud koolikultuuri, kus õpilane pöördub õpetaja poole nii mures kui rõõmus. Tugispetsialistid on popid, mitte kardetud, direktor on vastusteks, mitte suunisteks, õppejuhi kabinet pole hirmu- vaid lohutusepaik ja lapsed ütlevad tunni lõpus ise aitäh ning õpetajad eksides vabandavad. Reeglite asemel on kokkulepped ja suure kooli rahvamassi asemel on hulk väga isiklike suhteid.
4. Meie majas ei ole peamiseks suhtlusstiiliks akadeemilisus ja ametlikkus vaid avatus. Avatus ei tähenda semutsemist või lugupidamatust. Selle piiri tajumine on võõrale raske. Õppimine toimub inimeste interaktsioonilistes suhetes. Me hindame suhteid, hoiame suhteid ja suhtleme kõigiga ühistel alustel. Nendeks on julgus ja õigus küsida ning vertikaalsed suhtemustrid. Seda ei saa väljapoole kirjeldada, seda peab kogema. Sest me elame oma väärtusi. Sloganitena välja kirjutamata. Eluviisina mitte soovide objektina.
5. Tahaksime, et meie suhted, suhtlemine ja suhestumine gümnaasiumiharidusse oleksid omanäolised ja samas ikkagi toetuksid teaduspõhistele lähenemistele, pedagoogika parimatele praktikatele ning kasutaksime kommunikatsiooni strateegiaid, mis ei kahjustaks osapooli ega kõrvalviibijaid.

2020 aasta tunnustusprogrammi prioriteetsed valdkonnad hea kooli mudelist on koolikeskkond ning koostöö ja head suhted.

Kooli soovist ja vajadusest lähtuvalt võib keskenduda ka ainult ühe valdkonna analüüsile.

VALDKOND: KOOLIKESKKOND

Valitud aspekt(id): Koolipere liikmeid ühendavad oma kooli tunne ja traditsioonid.

Valiku põhjendus: Oleme noore koolina ajanud lühikest aega oma rida ja võitnud Väärtuskasvatuskooli auhinna ning olime esimene Hea kooli eksperdi tiitlini jõudnud kool. Kuna oleme alles 6-aastased, tahaksime teada, mil määral on juba tekkinud meile maine ja sisu. Oleme neid kuulnud meile tulijatelt ja meilt lahkujatelt. Teame, et madala matemaatika riigieksami keskmise skooriga äärelinnakoolina on meie valikud ahtamad kui sadu aastaid traditsioone kandnud vanalinna lastevanemate kogukonna toetusel tegutsevatel eliitkoolidel.

Kuid oleme ka kindlad, et meie juures on teistmoodi. On midagi, mis on samuti julge, oma ajast ees ning vastuvoolu toimuv nagu meile nime andnud tudengihärral. Kohati tundub, et koguni nii teistmoodi, et on toonud kaasa mõistmatust ja vimmagi. Tartu linnavalitsus kooli pidajana on aga meile igapäevaseks toeks. Linnavalitsuse moraalne tugi, usaldades meile sedavõrd suure arvu õpilasi, on lisaks füüsilisele ametnike abile, mida juhtkond tunneb otsuseid kaaludes, finantse paigutades või vastutusrikkaid ülesandeid saades (nt haridusfestivali ülekannete korraldamine sügisesel koolivaheajal 2020) igapäevaselt meie majas ja inimestele tunda. Koolipidaja ei ole meie jaoks kontrollmehhanism vaid koolijuhi teadlikul suunamisel on koolipidajat hakatud võtma partnerina, kes küll vahel suunab, kuid annab ka nõu ja vahendid.

- **Mis eesmärgil kool valitud aspektiga tegeleb?**

Tahame näha, kas oleme mugavustsoonis või arenguteel? Kas kuvandid, maine ja samas meelsus ja eluolu on käsikäes või vastuolus? Kas õpetajad ja õpilased tunnevad end samasuguse koolipere liikmetena? Kas see müstiline „oma kooli tunne“ on tekkinud ja on olemas? Kas linnas olev kuvand, et võtame kõik õpilased vastu, keegi välja ei kuku ning õppima ei pea, on tõesti tõsi või paha kuulujutt?

- **Milline on hetkeseis? Millistele andmetele toetudes saate hetkeseisu välja tuua?**

Saame nii uutelt õpilastelt, vilistlastelt kui ka meid väisanud külalistelt infot, et meie juures on teistmoodi. Mõõta seda Petersoni vaimu aga ei oska. Mis see on—see „teistmoodi“, „vabam“, „avatum“? Miks meie jaoks on tavapärane see, mis teiste poolt vaadatuna on teistsugune või eriline. Vaatleme kvalitatiivseid andmeid arenguestluste protokollidest kevadel lõpetanud 12. klassi ja kahe uue 10.

klassi põhjal. Tahaksime küsitleda ka põhikoolide juhte ja õpetajaid, kuid arvatavasti ei annaks see tõest ja tegelikku pilti sellest, mida õpilastele meie kohta räägitakse.

Juba 2015.a. kriitiliste sõprade (M. Saks ja T. Lister) analüüsi ja 42 õpetajat hõlmanud juhtimise kvalitatiivne uuring OÜ Avatud Ring poolt andsid mitmeid sisendeid ja kitsaskohti, millega olema aastate jooksul püüdnud tegeleda. Meie alatine küsimus, mis toodi välja ka kriitiliste sõprade nägemuses: „Kuidas ühendada kooli argipäevas erinevad tegevused nii, et õpilaskeskuse kui ühe põhiväärtuse järgimine ei hakkaks kahjustama ja vastu töötama kvaliteetse hariduse kui teise väärtusse teokstegemist?“ Kuigi võõrale võib tunduda, et need kaks põhiväärtust on vastuolus, need seda kaugeltki ei ole. Nii nagu kriitilised sõbrad juba 2015.a välja tõid on võti selleks, et „korraldada õpilastele võimetekohast õpet, anda karjäärisuuniseid ja võimaldada gümnaasiumihariduse omandamine (seejuures eelkõige poistele), vaja leida õpilasele suunatud ja teda kaasavad probleemilahendused ja seeläbi viia ta enesedistsipliini ja õpiharjumuste taasleidmiseni. Siinkohal teeb peamise töö klassijuhataja, aga seda vaid koostöös aineõpetajate tugispetsialistide, kodu ja õpilasega. Kust siis läheb see piir õpilaskeskuse ja hea hariduse vahel“. Miks seal on piir? Meie jaoks ei ole siin vastuolu.

- ***Mida soovite saavutada/kuhu tahate jõuda?***

Tahaksime, et Petersoni vaim oleks nagu Milka lilla lehm (vilistlase Andreas Unti sõnastus). Kõik teavad ju nähes lillat lehma, et tegu on hea šokolaadiga Milka firmalt. Kuidas aga jõuda selleni, et nigel koht koolide pingereas tähendab tegelikult õpilast toetavat õpetajat, avatud koolikeskkonda ja uut põlvkonda, kes peab lugu õpetajast ja on õppimist hindav noor.

- ***Millistest kooli põhiväärtustest lähtuvalt valitud aspektiga tegeletakse? Kuidas kooli väärtused antud tegevustes avalduvad?***

Kooli põhiväärtuseks on õpilaskeskus, mis tähendab, et otsuste tegemisel ja arendustegevuses lähtutakse eelkõige õpilase vajadustest. Tähtis on aus, avatud ja suhtluspartnerit austav suhtlemisstiil. Peame vaatleme, et meie otsused lähtuks õpilastest, et meie arendustegevus oleks suunatud õpilaste vajadustele ning, et suhtlemine toimuks avatult ja austavalt.

- ***Kuidas valitud aspektiga teie koolis tegeletakse? (Tooge näiteid!) Kirjeldage igapäevaseid praktikaid.***

Antud küsimuses otsime seda kuvandit, mis teeb meist Petersoni-noore, ulja, kuid siiski toigast toeks ja raamatuid kaasas kandvaks veidi vastuvoolu ujuvaks romantikuks. Mis on majas Petersoni moodi ja mida mujal ei leia?

1. Püüame mõelda kastist välja. Näiteks naaberkoolile sünnipäevakingitust valides, ei viinud me traditsioonilist potilille või maali ega vaasi, vaid ostime kommi. Sest sünnipäev on ikka koolipere pidu ja sünnipäeval süüakse ikka kommi. Selle idee saime tegelikult oma kooli hoolekogu varasemalt liikmelt linnavolinik M. Leesilt, kes meie sünnipäevaks meie õpilastele linnavalitsuse poolt kommi tõi.

2. KJPG 5. sünnipäeval ei korraldanud me õpilaste esinemist kõigile külaistele, vaid tegime konverentsi, kus esinesid noori inspireerivad tööandjad ja arvamused: Sass Henno, Kätlin Konstabel, Tanel Samm, Jaan Naaber ja Mario Hansi. Kõik nad kannavad ja esitasid oma ettekannetes meie majas igapäevaselt elatud väärtusi.
3. Meie koolimaja klasside ustel on õpilaste poolt koostatud iseloomustus kabinetis töötava õpetaja kohta ja tema enda poolt kirjutatud „salmiku leht“, mis kirjeldab õpilasele õpetajat enne kui nad kohtuvad, aga ka peegeldab õpetaja väärtushoiakuid läbi selle, mis ta soovib, et tema kohta teataks. Läbi kirjelduse: „Milline ma arvan, et on hea õpetaja“ deklareerib ju õpetaja tegelikkuses ka meie põhiväärtused (vt lisa 2).
4. II korruse fuajees on kõikide õpetajate fotod koos nimedega, et uus õpilane teaks, milline on tema õpetaja. Nende väljapanek oli algselt vaevaline ja okkiline piltide avalikuks eksponeerimiseks lubade saamise teekond, kuid täna jäävad õpetajad ise ka vahel seina ääres seisma ja vaatlevad, kui kaunid kõik ikka välja näevad.
5. Koolimajas pakutakse sel aastal igapäevaselt (vt lisa 5), aga varasematel aastatel ka periooditi, puuvilju lisaks tasuta hommikupudrule, mis on meie majas olnud tavapärane, mitte koroonakriisi tagajärg. Sellest sai inspiratsiooni ka linnavalitsus, kes ka teistele koolidele andis soovitusi koroonakriisi tagajärjel tekkinud toiduraha reservi kasutamiseks õpilaste igapäevase toidulaua mitmekesistamiseks. Samuti kasutame kevadel jäänud reservi sel õppeperioodil kõigi õpilaste tasuta toitlustamiseks.
6. Et mõista, kas näeme asju ühtemoodi, korraldasime kahel aastal nõ jõulusoovide küsitluse, mille tulemused on eksponeeritud fuajees kooli põhiväärtuste asemel. Õpilaste sõnul on see soojendav ja armas (vt lisa 3). Kuigi nii mõnigi soovis „jõuluvanalt“ esemelisi kingitusi nii õpetajate kui õpilaste hulgas olid võitjateks kaks kõige kallimat ressursi maailmas: lähedastega veedetud aeg ja positiivsed emotsioonid koos nendega.
7. Majja sisenedes näeb külaline ja õpilane meie lõpetajate fotosid kohe välisuste kõrval ja vastas (vt lisa 4). Fuajees ei ole meil muud eksponeeritud, kui hea kooli ja väärtuskasvatuskooli tiitlid ja õpilaste pildid.
8. Fuajees koos piltide, „sõbra ootamise pinkide“ ja lauatenise lauaga on loodud õpilastele sisenemiseks ja väljumiseks nõ puhkeala. Kuigi tegu on vana koolimajaga, mida tüüp-projekti ja vana remondi tõttu ei ole väga kaasajastatud, oleme detailidega püüdnud rõhutada seda, et õpilastel oleks hea siia tulla ja olla. Koridorides on ka kott-toole ja muid toole, kuid klassid on avatud, et kõik saaks klassi. Kuid kui on isu koridoris maas istuda, siis see ei ole keelatud ning põranda puhtus soosib seda. Reegel on, et fuajees ja klassides ei tohi kunagi olla ka pime, et keegi ei siseneks pimedasse klassi või koolimajja.

9. Koolimajas on ukсед lahti, nii klassidel kui administratiivruumides. Õpilase liikumist ja juurdepääsu kuhugi ei piirata. Viisakas inimene koputab, kui uks on kinni, kuid avatud uстest hüütakse ikka sisse: „Tere“ ja „Tsau“ ka niisama möödudes. Ja viimane ei ole ka vale.
10. Õpilane ei pea kokku leppima aega pöördumiseks direktori juurde, ta võib alati pöörduda. Kui õpetaja konsultatsiooni saamiseks peab ta eelnevalt kirjutama või kokku leppima, sest aega õppimiseks peab ta väärtustama ja planeerima.
11. Peame ka vajalikuks kursuste tagasiside kogumist igal perioodil, ühelt poolt tagab see meie jaoks hea hariduse peamiste nõ kontrollküsimuste kaardistamise õpilaste poolt, teisalt annab neile võimaluse õpetaja tegevuse tagasisidestamiseks. Sest meile on oluline, et õpilaste hääl kostuks. Kursuste tagasiside osas oleme samuti muudatused läbi elanud. Kolm esimest aastat ja kahel viimasel aastal kogume tagasisidet anonüümsena, korduvate kvantitatiivsete, küsitluste näol kursuste lõpul (vt lisa 1 küsimusi ja tulemusi lk 19). Ühel aastal katsetasime, kriitiliste sõprade ja õpetajate surve, mitte anonüümset kvalitatiivset õpetajate endi prioriteetide järgi koostatud küsimustikega. Kuna need leidsid õpilaste poolt vähe täitmist ning nende tulemused ei olnud juhtkonna ja ka õpetajate endi jaoks kooli põhiväärtuste kandmist ja eesmärkide täitmist kaardistavad, kaotasime need ja naasime varasema süsteemi juurde.
12. Meil ei ole õpetajate tuba. Õpetaja on klassis ja kättesaadav.
13. Meie klassijuhataja kui esmane õpilase toetaja, saab kolmandiku võrra suuremat töötasu kui mujal.
14. Kõikidel õpetajatel on kaks konsultatsiooniga nädalas, mil ta on õpilaste jaoks koolimajas olemas lisaks ainetundidele.
15. Juhtimisse saab panustada igaüks. ÕE-sse võivad kuuluda kõik, kes ise soovivad panustada, valimisi ei toimu, on vabatahtlikkus. Arendustegevust suunavasse Mõttekotta kuuluvad samuti kõik õpetajad, kes soovivad koosolekul osaleda ja arvamust avaldada.
16. Meie õpetajate ühisüritused ei ole kunagi spa käigud vaid on seotud uute teadmiste ja silmaringi laiendamisega, käime muuseumis või teatris. Erisoodustuse alla käivaid tegevusi ja teenuseid õpetajatele ka läbi jogg süsteemi koolitusfirmade kaudu meil ei pakuta. Lõunat söövad töötajad ja õpetajad oma raha, mitte õpilaste toiduraha eest.
17. Majas on peaaegu igal päeval vilistlasi, kes on niisama külas või õpetajaid tervitama tulnud. Nad tulevad, toovad kommi. Õpilaste jaoks ja õpetajatele. Vestlusi alustavad enamasti nad küsimisega: „Õpetaja, kuidas Teil siin läheb?“.
18. Enne viimase viiruse levikut käis igal nädalal külalislektor mõnes ainetunnis, see tähendab, et „Tagasi kooli“ laadseid tunde toimus aastas 30-40. Neid toimus nii 30-le kui 300-le. Ülekannetega kõikidesse klassidesse või intiimsemat laadi grupikohtumistena eriandekatele, vorme oli erinevaid.
19. Meie lõpuaktustel ei ole lõpetajad laval, vaid saavad tunda end vabalt ja mugavalt saalis. Meie lõpetajad toovad lilled õpetajatele enne aktust, et ei nad ei peaks ise või nende pere hoidma närbuvaid lilli või muretsema nende pärast. Meie lõpuaktuste külaliste osas

ei ole piirarvu, kõik kes soovivad, saavad peost osa, ka lapsed võivad ringi joosta. See ei ole vaga ja akadeemiline tõsine sündmus, vaid on pilguheit minevikku ja tulevikku.

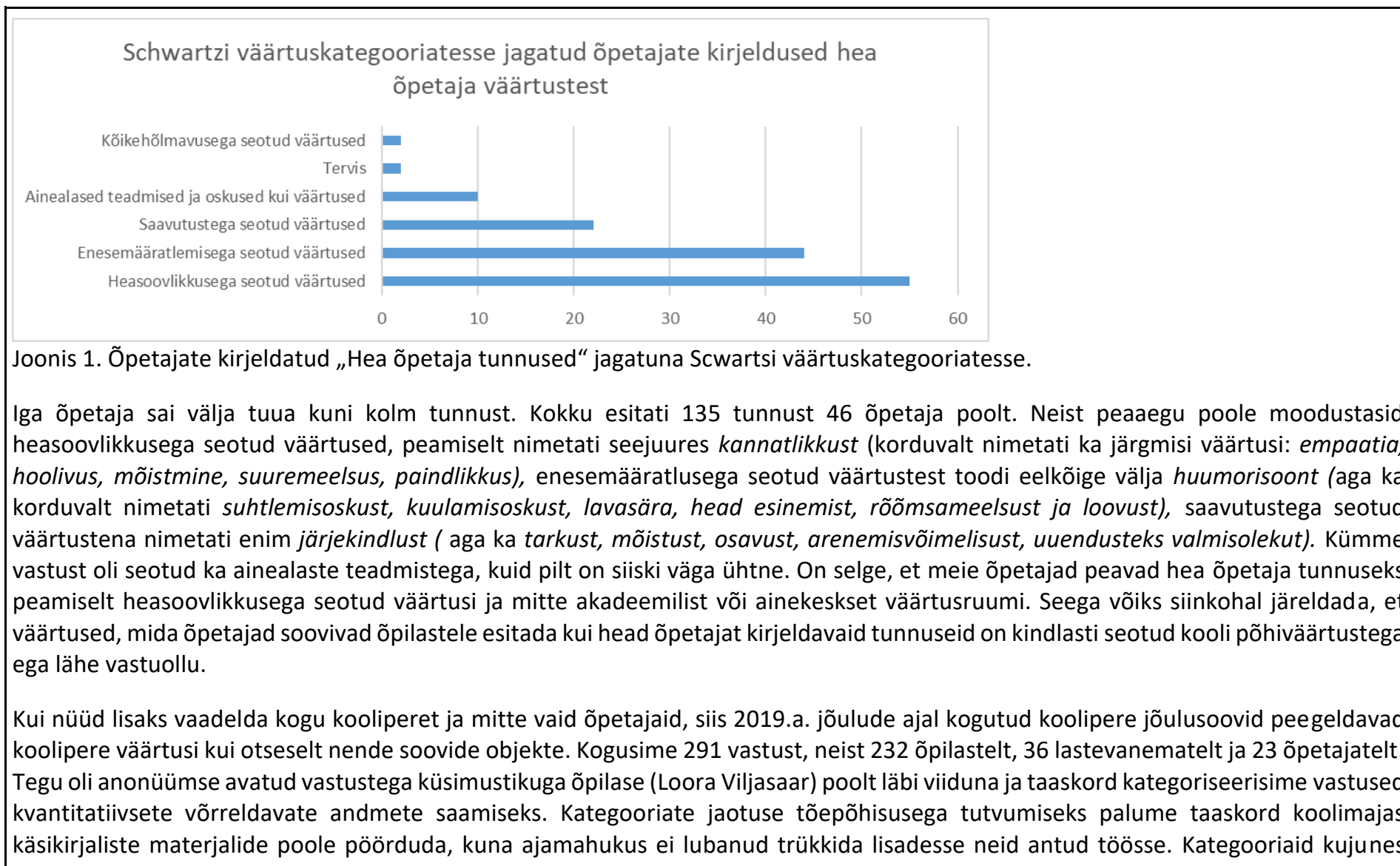
20. Püüame kõikide koolis läbiviidavate ürituste juures mõelda, kuidas need kõlavad kokku meie põhiväärtustega. Kas need on suunatud eelkõige õpilase huvidele ja toetavad tema õppetegevust. Õpilaste poolt algatatud, õppetööd toetavad ja pikaajalised projektid ja üritused on seeläbi prioriteedid. Ükskõik, millise ürituse korraldamise plaaniga tuleb õpilane, me ei ütle kunagi „Ei!“ vaid püüame leida lahenduse, et ta saaks end proovile panna või näiteks oma lemmikspordiala tutvustada, laulda esimest korda suurel laval ja kohe lõpupeol, kohtuda oma eeskujust liidriga tema intervjuueerija rollis mitmesaja silmapaari eest, võtta ette pöörase ühisürituse või lemmikautori kooli kutsuda. Ürituste seas on peamiseks erinevad ainealased võistlused, - konkursid või spordiga seotud tegevused.

21. Klasside vahelist mõõduvõtmist koordineerib Petersoni karikavõistlus, kus saab punkte koguda nii osavõtmise kui võitude arvestuses, kuid lõplikud võidupunktid paneb paika õppeedukus, et oleks tasakaal põhiväärtuste osas. Muus osas me õpilasi pingeridadesse ei sea. Petersoni Karikas on neile pigem meelelahutuslik pingerida, kuna selle punktid kogunevad ühisüritustel kaasalöömise eest samavõrd kui tulemuste eest.

- ***Palun tooge tegevuste juurde välja vastav materjal või andmed, mis aspektiga tegelemist ja eesmärgi poole liikumist tõenduspõhiselt näitavad.***

Vaatleme esmalt meie õpetajaid. Otsime vastust küsimusele: Kas õpetajate meelsus ja hoiak on selline nagu me arvame ja ootame neilt? Selleks vaatleme õpetajate poolt õpilastele avaldatud „Hea õpetaja tunnuseid“. Andmed kogus õpilane (Kirsika Kõiv) praktilise töö käigus. Me peame neid õpetaja poolt väärtustatud käitumiseks ja tunnuseks, kuna õpetaja on seda infot jagades teadnud, et see saab teda kirjeldavale lehele ning õpilaste jaoks tema käitumise mõistmiseks abistavaks materjaliks. On võimalus, et õpetaja ei kirjutanud siia oma seesmisi väärtusi, kuid kuna tegu on projitseerimismeetodiga, kus õpetaja kirjeldab ideaali ennast tutvustavas materjalis, siis leiame, et see on analüüsiks sobiv materjal.

Iseloomustused täitis 46 õpetajat 47-st, korduvalt on keeldunud materjali täitmast ja avalikustamast üks õpetaja (matemaatik). Tegu oli kvalitatiivse avatud vastustega küsimustikuga, millele antud vastused kategoriseeriti kvantitatiivsete võrreldavate andmete saamiseks Schwartsi väärtuskategooriate alusel (vt joonis 1). Kategooriate jaotuse tõepõhisusega on võimalik tutvuda koolis, kuna toormaterjali ümbertrükkimine lisadesse oleks olnud liialt ajamahukas.

kokku kuus ja need jagunesid järgnevalt: materiaalsed objektid (kategorias nimetatud näited: *riided, raamatud, muud esemed, tehnika, raha, reis* jms), lähedased inimesed (kategoriasse läks nii *lähedastega koos aja veetmise soov*, lähedastele suunatud *head soovid* või igatsus mõne lähedase inimese leidmise või suhte loomise kohta, samuti lisasime siia kaks lemmiklooma soovi), tervis (sh vaimne tervis, tervisega seotud soovid nt puhkuse vajadus, enesetunde paranemise ja rõõmu leidmise soovid), kooliga seonduv (hinnete paranemise soov, õpetajaid ja õppeaineid puudutavad soovid, koolikeskkonna muutmise soovid jms) ja viimaks jäi veel jõulu kategooria (siia alla suunasime ilmaga, lumega ja jõulurahu või kaunistustega seonduva). Tulemuste jaotus on nähtav joonisel 2.

Joonis 2. Koolipere väärtused, kui soovide objektid, väljendatuna Jõulusoovi kirjeldusena 2019.a uuringus.

Enim vastuseid kogunes lähedaste inimeste nimelisse kategoriasse, kus nimetati siis enim lähedastega koos olemise soovi või soovi, et lähedastega läheks kõik hästi. Võime üsna kindlalt siinkohal tuua paralleeli kooli põhiväärtustega, sest suhted ja nende hoidmine on meie jaoks tähtsad nii õpetajate kui õpilaste vaates.

Kui siia lisada 2020.a. ärietika noorte väärtused, siis tuli summaarselt teistsugune jaotus. Enim nimetati naudingute ja raha kategooriat (32 nimetamist, nt: auto, maja, raha, hobid jms), teisena perekonda ja lähedasi (16 korda, nt: sõbrad, armastus, hoolimine, pere, ema head lähedased jne), haridusega seonduv oli kolmas (11 korda) ja erinevaid vooruseid (nt ausus, julgus, usaldus jne) samuti 11 nimetust. Kas ärietika ainesse lähevad teistsuguste väärtustega noored või tingis jõulude aegne küsitlus teistsuguse tulemuse ei teagi? Põhjuseks võivad olla mõlemad mõjutajad, mis on ka üsna loogiline tulemus. Samas ka ärietika noortel, kes peaksid tulevaste ettevõtjatena olemagi keskendunud materiaalsetele ressurssidele, on teisel kohal väärtushierarhias suhted lähedastega.

- **Millised on valitud aspektiga tegelemise tulemused?**

2015.a. Avatud ringi poolt kogutud õpetajate tagasisides juhtkonnale oli kolmandikul vastanutest välja toodud õpilaskeskusega seonduv kui mitte parim väärtus ja lähenemine nende arvates. Õpilaskeskusega seonduvalt nähti probleeme nii distantsis, mida kardeti, õpetaja enesekehtestamise võimes ja väärtuskonfliktides. Vastuste hulgas oli:

...ma tunnend, et meie alusväärtustest ühele- heale haridusele ei pöörata üldse tähelepanu.....hindamine peaks olema karmim....puudub ühtsus....põhiväärtused pole kõigile sobilikud.....häirib, et õpilased ei tunneta distantsi õpetajate poole pöördumisel.....on vastuolu õpilaste soovide ja õpetajate arusaamadega.....õpilaste korrale kutsumise mehhanism ei tööta.....erandeid tehakse liiga palju.....mul on end õpetajana raske kehtestada.....on probleem, et õpilasi tuleb kohelda võrdselt....

2020.a. küsisime õpetajatelt enne selle eneseanalüüsi kirjutamist veebipõhiselt ja anonüümselt kolm vaba vastusega küsimust: *Mis on Sinu jaoks õpilaskeskus, Kui sõbra laps peaks alustama gümnaasiumis õppimist ja küsib, mis on Petersonis teistmoodi või erilist, siis Sa vastad...* ja *Mis aitaks tõsta matemaatika riigieksami tulemust?* Vaatleme siinkohal esimest kahte eesmärgiga näha, kas õpilaskeskuse prioriteediks seadmine on jõudnud õpetajateni.

Niisiis täna, 5 aastat hiljem, toovad õpetajad õpilaskeskusena välja enamasti õppija taseme arvestamist ja tema õpetamist temale sobilikul tasemel ja valdkonnas läbi seejuures enda töö ja paindlikkuse. Näiteks küsimusele, „Mis on õpilaskeskus sinu jaoks?“, anti järgmised vastused:

Et iga õppija saab individuaalset abi, kui ta seda vajab.....See, et ma tulen vajadusel õpilasele vastu, arvestades konkreetset olukorda..... Lähtumine õpilase arengutasemest ja huvidest...et arvestame konkreetse õppijaga.....Luuu õpilasele keskkond, kus tal oleks hea olla ja õppida, et tal oleks valikuid ja ta oskaks neid valikuid teha..... Mõista ja aidata õpilast nagu oma last.....õpilaste tasemega arvestamine.....Kui iga õpilase õppetasemega arvestatakse, on tasemerühmad nii et kõik õpilased jõuavad edasi, pole mahajääjaid..... Head tingimused eelkõige õppimiseks, mitte looderdamiseks.....Õpilaste tulemuste, huvide ja vaimse heaolu esikohale seadmine..... Individuaalne lähenemine ka hindamisel/ ülesannete jagamisel juhul, kui õpilane seda vajab.

Teise vastuste grupina tuuakse aga välja suhtlemise ja suhete pool. Õpilasega vertikaalsete suhtemustrite omamises ei näha enam sedavõrd suurt probleemi. Tuntakse pigem isegi uhkust selle üle, et autokraatlikust suhtlemisest loobudes jõuab nii laps kui õpetaja stressivabama suhteni. Vastuste hulgas olid:

...küsitakse ja võetakse arvesse ka õpilase arvamust koolielu puudutavate muutuste või otsuste elluviimisel.....See tähendab, et meil on avatud, aus ja üksteist austav suhtlemisstiil. Keegi ei ole kellestki kõrgem ja me teeme koostööd ühise eesmärgi nimel, milleks on õpilase parem tulevik, arvestades seejuures tema huvide, tugevuste ja nõrkustega..... Kui lapsel säilib koolirõõm, õpetajad on avatud, toetavad ja head suhtlejad.....Olemasolu kui õpilane mind vajab.....

Vaadeldes eelpool nimetatud küsimust sõbra lapse kohta lootsime seeläbi jõuda selleni, mida õpetajad, kui õpilaste kõrval meie peamised mainekujundajad, meie kooli eripäraks ja uhkuseks peavad. Siin valdkonnas saime vastuste hulgas enim kirjeldusi, mis puudutasid meie valikainete rohkust ja erianekate jaoks tehtavat tööd. Näiteks vastused:

Petersoni gümnaasiumist saab igaüks täpselt selle hariduse, millest ta ise huvitatud on....Võimalus tutvuda enne õppima asumist võimalike tulevaste erialadega, et teha teadlikum otsus.....Moodulite hulk....Petersonis on suurepärase võimaluse õpilasel koostada õppekava oma huvidest lähtuvalt ja arendada veelgi enam oma tugevaid külgi... Siin on moodulid, saad läbi mängida, kas see aine, mida pead endale sobivaks, on ikka päris sinu ala tulevikus..... Meil on meediaklass, siin saab tegelda ka fotodusega, mida igaühel läheb elus vaja. Mitte kusagil mujal Tartus vaid ainult siin on õpetajad, kes treenivad sind inglise keele CAE eksamiks, mille sooritamine avab sulle paljude Euroopa kõrgkoolide ukseMeil käib palju külalislektoreid. Psühholoogia moodul on üks kõige populaarsematest moodulitest, kui arvestada huviliste arvu..... KJPG on kõige parem gümnaasium Tartus, kuna õpilane saab valida 3 moodulit vastavalt oma huvidele ja soovidele ning kooli lõpetades on tal ülevaade, kas ta tahaks selle teemaga ka edasi tegeleda....

Kuid teise vastuste grupina järgnesid kohe ka suhted ja suhtlemine õpilaste ja õpetajate vahel. Ehk siis see, mida veel viis aastat tagasi oli õpetajate hinnangul kurja juureks ja probleemiks on tänaseks saanud pigem uhkuse asjaks ja normaalsuseks. Näiteks vastused:

Meil on head toetavad õpetajad... Meil on õpilane tähtis!.... Sõbralik kool.....Hoolimine õpilase edasijõudmisest (klassijuhatajad), õppimine ei ole ainult piin ja pinget, vaid väljakutse ja rõõm....üks ainus aine ei ole oluline, tuleb mõista, et maailmas on kõik asjad ikkagi omavahel seotud....Hea keskkond, toetavad

õpetajad ja valikute võimalus....meie koolis õpetajad hoolivad õpilastest; koostöös sünnib tulemus....vastutulelikud, ent nõudlikud õpetajad, kes töötavad südamega ja hoolivad õpilase arengust ja käekäigust.....Õpilasel on vaja ainult enesedistsipliini, tegutsemistahet, ja ta unistused täituvadki....

● **Milline on positiivne mõju õpilastele? Milliste andmete põhjal saate järeldusi teha?**

12. klassis kevadel läbiviidud arenguveestluste tulemusel saime ühe klassi (32 vestluse tulemust) vestlustest välja võtta kaks teemat: rõõmud läbi kolme aasta ning vanemateni jõudnud probleemid koolist kolme aasta lõikes. Lootsime leida ka nende poolt öeldus enda jaoks kinnitust, et suhted õpetajatega ning omavahel on olnud vähemalt head ning õppetegevus ei ole seejuures kannatanud ega olnud tagaplaanil. Rõõmudena toodi välja 15 korral suhetega seonduv ja 13 korral õppetööga seonduv. Suhetega seonduvana mainiti:

...Suurepäraseid sõpru leidnud koolist....Tänu gümnaasiumile ei ole kool ebameeldiv kogemus....Õpetajad on toredad siin koolis, sõbrad teevad elu toredaks...sõbrad on toredad klassis....kõik on tore olnud, klass ja õpetajad väga väga toetavad... Sõbrad. Klass on tore....Õppimine ja sõbrad on head. Suhted on toredad....suhted koolis, klassis on rõõmu teinud, kool on olnud meeldiv kogemus....õhkkond on koolis sõbralikum kui mujal koolides, laps saab ise olla....

Viimane on välja toodud vanema poolt.

Õppetöösse puutuvast on tunda nii koolirõõmu, kui ka konkreetsetele õpetajatele öeldud tänusõnu, mis on aga eriti tunnustavad, kui tegu ei ole õpilase klassijuhatajaga, kellesse ehk kiindutakse nagunii enim. Õppetööga seoses välja toodud rõõmud:

...õpetajad on väga vastutulelikud....õppekäigud on olnud väga toredad....Rahulik on olla, aineid on korruga vähem, mõnusalt saab keskenduda.....Kõikides ainetes ja tundides on kool mõnus, pugevaba, saab rahulikult õppida, ei tekita ärevust (see on mu 5. kool), nii hästi pole end varem tundnud.....Pigem positiivne kogemus on gümnaasium....rõõmu on toonud keemia õpetaja lisatöö.... Sõber, Hinnov, Kallaste, kes lubasid iseseisvalt õppida, ise aru saada, kohusetundliku õpilasena sain ka huvitavat lisaks, mitte vaid õpikut pähe tuupida peale õpetaja ümberjutustust....Matemaatika on nüüd kergem....Et pole nii palju pinget, kui õdedel-vendadel Poskas, ise ei saanud sinna, aga praegu õnnelik....eneseteostuse võimalused koolis on rõõmu pakkunud....Suurde kooli tulek oli väga õige

mõte. Vilistlastunnid olid toredad.....Hea, et ei ole arvestusnädalat....Õp. Helini selgitused toredad, hea on lõpuks matemaatikas õppida. Loogiline.....õppetulemused on rõõmu teinud....

● **Millised on eelnevast analüüsist tulenevad kitsaskohad (parendusvaldkonnad) ja kuidas planeerite nendega tegeleda?**

Arvasime, et oleme mugavustsoonis. Ja kindlasti oleme ka. Põhiväärtused, kui miski, mida me mitte ainult ei tunnetata, vaid millest me peaksime kogu aeg juhinduma, on siiski vajalik (eriti uutele õpilastele aga ka teistele) silmade ette ja kuuldavaks tuua. Peame selle nimel tegema palju tööd, küsimus pole enam nende seinale kirjutamiseks seina valimises. Küsimus on, kuidas jõuda meie mainet kujundavate põhikoolide õpetajateni, kuidas tutvustada oma koolipere uutele liikmetele ja lastevanematele meelde, mis on meie eesmärgid ja igatsused, mis on need vahendid, mida kasutame oma soovide poole liikumiseks. Ees seisab taas suur töö.

Vajame kindlasti enim külalisi oma majja, kes põhikoolides suunavad õpilaste valikuid. Ühtepidi on küll tore alati mõne murdeealisena tõelise kõurikuna käitunud noormehe klassijuhatajale hiljem kinnitada, et tal läheb hästi, kuigi õppimine on nüüd, olles värskelt leidnud mõistmise ja töödistsipliini, üsna raske. Tahaks siiski, et küsitaks ka laste kohta, kes on tavapärase toimetulekuga olnud põhikoolis või ka tublid ja silmapaistvate tulemustega. Eks lohutame end, et õpetajat paneb küsima südame külge kasvanud kõuriku käekäigu kohta enam hool kui soov vihjata sellele, et see noor ei peaks gümnaasiumis hakkama saama. Nii peamegi tihti kohtumistel põhikoolide klassijuhatajatega selgitama probleemsemate noorte toimetuleku võtmeid ja ei saa rääkida andekate laste töövõitudest. See on töö mida peame tegema enne küsimist edaspidi.

Peame enda peale võtma enam ka karjääriplaneerijatele ühiskatsete süsteemi tutvustamist, sest oleme ühiskatsete järgselt hädas alati vanematega, kellele ei ole selgitatud, et lapse eelistused peaksid tulema vanemalt ja lapselt, mitte gümnaasiumite riigieksamitulemuste pingereast. Probleemiks on see seetõttu, et oma valikuid kitsendatakse aineõpetajate soovitude alusel ja jäetakse välja valikust meie kool, kuhu tegelikult oleks lapse soov tulla või logistiliselt kerge planeerida käike.

Eelkõige peame aga majast välja viima teadmise, et meie juures lõpetavad noored igatsevad õppimist, koolis käimist ja omavad positiivset koolikogemust. Neil pole koolimajast traumat nagu paljudel täiskasvanutel, kellel läheb vahel mitmeid aastaid, et suuta mõelda maailma toimimise reeglitest teistmoodi, kui need olid koolis või usaldada oma laste õpetajaid ja nende nõudmisi.

VALDKOND: KOOSTÖÖ JA HEAD SUHTED

Valitud aspekt(id): Märatakse ja aidatakse abivajajaid. Vaatleme antud kategooriat vaid matemaatika kontekstis.

Valiku põhjendus: Lubame, et igaüks õpib oma võimete järgi, kuid tegelikkuses peame saavutama minimaalse riikliku õppekava täitmise. Milles on probleem? Kas on? Kas pidaja heidab ette riigieksamitulemuste keskmise madalat tulemust? Mis on oluline gümnaasiumihariduse juures? Kas tänase eesti põhihariduse hea kvaliteedi juures peaks saama võimalikud paljud noored võimaluse kaskhariduse omandamiseks? Või peaks olema gümnaasiumiharidus vaid elitaarne, osava matemaatilise taibu ja põhikoolis omandatud tugeva õpidistsipliini toel omandatu jätk?

- **Mis eesmärgil kool valitud aspektiga tegeleb?**

2015.a. TÜ Eetikakeskuse kriitilise sõbra analüüsis oli nimetatud meie suurimaks eesseisvaks fookuseks: „Õpilaste passiivsuse lõppemine ainetundides, head suhted ja ühtne töökas suhtumine õppimise kui muutunud õpikäsitluse väljakutse.“

Kuigi mõistame nii väljakutset, mida pakuvad igal aastal 50-st erinevast koolist saabuvad õpilased, kellest 25-40% (olenevalt aastakäigust) on väljastpoolt Tartu linna koole(hoolekogu kogutud andmed), ei ole meil jätkuvalt ühtset strateegiat olukorrale parima lahenduse leidmiseks. Kuigi koolis on loodud tugistruktuurid ja on selge õpilase toetamise strateegia, ei anna see soovitud tulemust matemaatika kontekstis.

- **Milline on hetkeseis? Millistele andmetele toetudes saate hetkeseisu välja tuua?**

Matemaatika riigieksamitulemused läbi kooli tegutsemise võrreldes riiklike keskmiste tulemustega on toodud tabelis 1. Vaatleme kahte kõige probleemsemat arvu, mis kool iga-aastaselt kogub. Üks neist on matemaatika riigieksamite tulemus ja teine on väljalangejate arv. Sest suur hulk väljalangejaid on siiski seotud matemaatikas toimetulematusega. Sellist juhtumit, kus õpilane oskab matemaatikat, aga muud ained on puudulikud väljalangejate hulgas ei ole.

Tabel 1. Kooli ja riigi matemaatikaeksami tulemuste keskmised

Aasta	2015	2016	2017	2018	2019	2020	keskm
Kooli keskmine tulemus (lai)	39,6	43,3	41,9	39,9	32,5	36,9	39,01
Riiklik keskmine tulemus (lai)	50,8	56,3	51,9	55,7	51,1	51	52,8
Kooli keskmine (kitsas)	35,4	37	34,9	37,5	44,5	28	36,3
Riiklik keskmine tulemus (kitsas)	37	40	38,4	37,5	36,4	36,4	37,6

Esimesed viis aastat gümnaasiumi lõpetanuid õppisid vaid laia matemaatikat. Kuues aasta ehk 2020 lõpetanud spetsialiseerusid peale 10. klassi ümber kitsale ja laiale matemaatikale ning tulemusi nende õpilaste kohta, kes on algusest peale õppinud kitsast matemaatikat meil veel ei ole. Tulemused räägivad enda eest. Kui õpetati vaid laia matemaatikat olid ka kitsa eksami tulemused paremad. Kitsa eksami soorituse vahe riikliku keskmise tulemusega ei ole arvatavasti statistiliselt oluline näitaja. Küll aga on liiga suured käärid laia matemaatika tulemuse sees. Eriti 2019. a lõpetanute seas.

Väljalangejate (sh on ka omal soovil lahkunud nt elukoha vahetuse vms tõttu) arv 6 aasta lõikes:

Õppeaasta	Väljalangenud õpilaste arv õ/a.-s (sh lahkunud omal soovil)	10. klassi astunute arv sel õppeaastal	Lõpetajate arv (12. klass) sel õppeaastal	Vahe samasse lendu sisse astunutel ja lõpetajatel
2014/2015	47	212	247	Tulid üle kolmest koolist
2015/2016	53	221	231	Tulid üle kolmest koolist
2016/2017	46	225	183	29

2017/2018	44	202	169	52
2018/2019	42	227	188	37
2019/2020	21	258	177	25
2020/2021 1.11 seisuga	18	266	Prognoositav 184	43

- ***Mida soovite saavutada/kuhu tahate jõuda?***

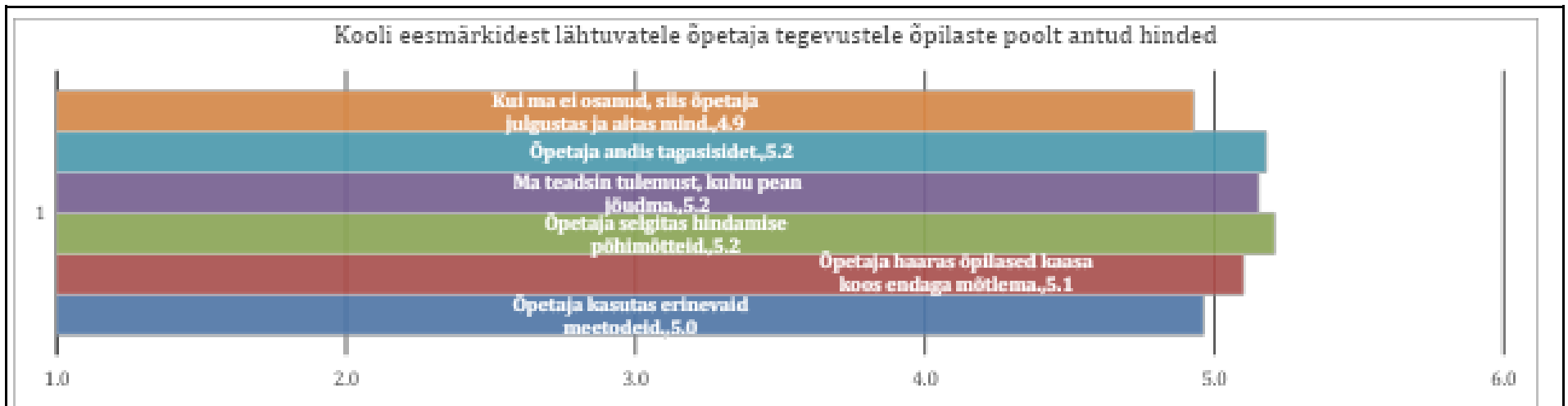
Soovime saavutada nii kitsas kui laias matemaatikas vähemalt riigi keskmise tulemuse. Soovime, et alla 20 punktiga tulemusi oleks ainult neilt õpilastelt, kellel on sünnipärane soodumus matemaatikas madalama skoori täitmiseks.

Samuti tahaksime, et peale 10. klassi õpilane enam ei katkestaks gümnaasiumit. Kui ta on teinud vale valiku või ei tule toime, siis olles enam kui pool gümnaasiumi ajast hakkama saanud õpitulemusteni jõudmisel, ei tohiks olla tema toetamine gümnaasiumihariduseni jõudmisel takistatud. Kui 10. klassi algul või kestel leiab aga pere või õpilane, et valitud tee on olnud vale või on ületamatult raske, siis ei tohiks samas olla takistatud sellistel lastel alguses ka gümnaasiumis hakkama saamise katsetamine.

- ***Millistest kooli põhiväärtustest lähtuvalt valitud aspektiga tegeletakse? Kuidas kooli väärtused antud tegevustes avalduvad?***

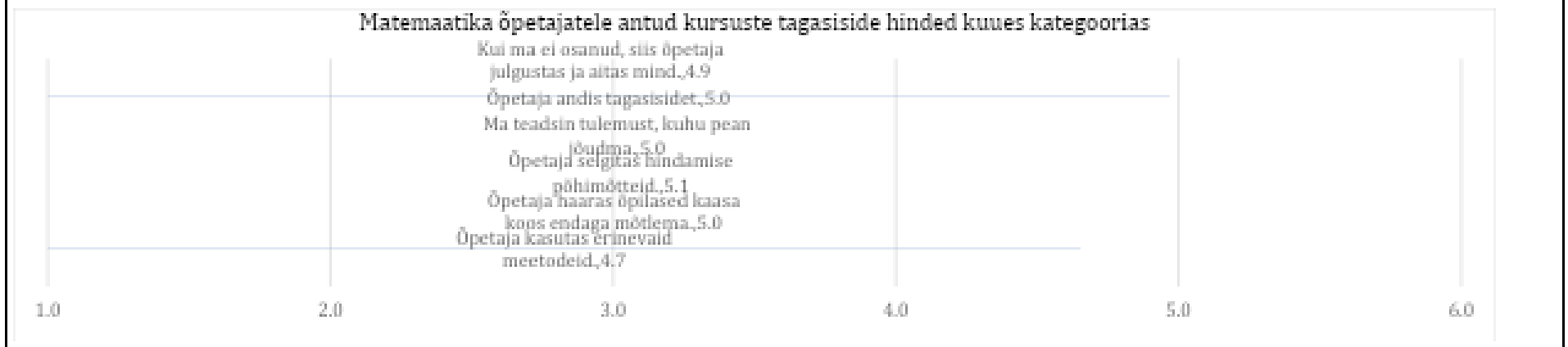
Tahame, et matemaatika õppimine ja õpetamine ühelt poolt ei tekitaks suhteprobleeme ja ei tekitaks negatiivset stressi, teiselt poolt aga soovime, et matemaatika õpetamine ja õpe oleks meie koolis hea hariduse üks osa.

Head haridust oleme kirjeldanud oma kursuste tagasiside küsimustikes kuue kategooriaga, nendeks on (vt ka lisa 1) ka õppejuhi poolt sisekontrolli meetodina kasutatavad väited, mis meie jaoks on hariduse kvaliteedi näitajad ning meie väärtuste järgi käitumine. Peale I õppeperioodi 2020.a. õpilaste poolt antud 1808 hinnangu keskmised on väga head (iga õpetaja saab ka isikliku tagasiside ja vaid ühel uuel kolleegil on see alla kriitiliseks piiriks loetud 3,8 neljas kategoorias, teistel ei esine kellelgi hinnet alla 3,8). Keskmised hinded on nähtavad joonisel 3.

Joonis 3. Õpilaste poolt antud tagasiside kursustele 6 palli skaalal kuues kooli juhtkonna poolt määratud kooli eesmärkidest lähtuvas kategoorias.

Matemaatika õpetajatele antud kursuste tagasisides on tulemused nähtaval joonisel 4.

Joonis 4. Õpilaste poolt antud tagasiside kursustele 6 palli skaalal kuues kooli juhtkonna poolt määratud kooli eesmärkidest lähtuvates kategooriates.

Nagu näha ka kursuste tagasisides on keskmisest veidi madalamad hinded matemaatika kursustel, kuid ainus, mis eristub suuremalt on erinevate meetodikate kasutamine. Ka vaatlused õppejuhi poolt kinnitavad sama tulemust. Matemaatika ainetundides toimuv on täpselt ühtede võtete ja meetodikaga kirjeldav läbi kursuste ja õpetajate. Muus osas erilist probleemi statistilised andmed välja ei too.

• ***Kuidas valitud aspektiga teie koolis tegeletakse? (Tooge näiteid!) Kirjeldage igapäevaseid praktikaid***

Muudatused matemaatika õpetamises koolikorralduslikult viimase 6 aasta jooksul ja erisused võrreldes teiste ainetega:

- 1) Õpetajate arv on nelja aastaga kasvanud neljalt 6-le. Õpilaste arv seejuures on kahanenud või olnud samas suurusjärgus.
- 2) Välja vahetus õpetaja, kellele kriitilistel sõpradel oli 2015.a. enim ettepanekuid muudatusteks. Praeguste osas on kursuste tagasisided valdavalt meie kriitilise piiri pandud tulemusest kõrgemad. (vt eelmine küsimus)
- 3) Moodustatud on rühmad, kus kolm klassi on jagatud neljaks või kaks klassi kolmeks, et õpilaste arv ühel aineõpetajal oleks väiksem. See hõlbustab nii tööd tunnis, kui vähendab õpetaja koormust üldtööajal.
- 4) Esialgne lai matemaatika sai vahetatud õppekavas 2017. aastal kitsa ja laia matemaatika ainerühmadeks peale 10. klassi läbimist. Kaks lendu õpilasi sai alguses kordavaid ja pigem laia matemaatika alaseid ettevalmistusi, et siis spetsialiseeruda omal valikul kitsa või laia matemaatika gruppidesse.
- 5) Kuna matemaatikas jäi täiendavale õppetööle peale õppeperioodide (suvel) lõppu üle 200 õpilase, mistõttu selle läbiviimine õpetaja poolt oli võimatu, kaotasime täiendava õppetöö nõude ning kogu hinnete vastamine toimub aineõpetaja juures peale negatiivset kursusehinnet. See ei ole samas ka hea variant, kuna negatiivsed tulemused kuhjuvad, sest uus materjal tuleb peale ja tulemusi ei parandata.
- 6) 2019.a õppekava muudatustega sai eelnev muudetud omakorda 10. klassi algusest peale toimuvaks kitsa ja laia matemaatika spetsialiseerumiseks.
- 7) Laia matemaatika aines on üks kordav eksamiks ettevalmistav kursus lisaks riiklikule 14-le kursusele.
- 8) Kitsa matemaatika aines vahelduvad õppekavas kitsa matemaatika 8 riiklikku kursust õpetajate poolt koostatud praktikumide kursustega, mis on mitmeeristava hindamisega harjutavat ja kinnistavat laadi kursused.

- 9) Matemaatika järeltööd on väljaspool Mihkclipäevade tungi ja aegasid, mis tähendab et neid saab sooritada õpetajaga kokkuleppel siis kui õpilasel vajadus tekib ja eelnevalt peab ning saab õpilane käi konsultatsioonis. Ekstreemsematel juhtudel ka vahetult tund enne tööd. Samas aineõpetajad juhtkonnale oma vastamiste aegu ei ole avalikustanud. Kohati tundub, et vastata saab alati kui on vajadus, teisalt räägivad klassijuhatajad, et vastamises esineb palju erisusi.
- 10) Igal aineõpetajal on nii kitsa kui laia matemaatika rühmad, samuti on jagatud võrdselt 10.-12. klasside rühmad, et ühel aastal õpetaja koormus eksamiks ettevalmistumisel ei oleks liiga suur.
- 11) Matemaatika õpetajatest on UPT kursuste ja klassijuhatamise lisakoormusega hõivatud vaid üks, teised on omal soovil ja direktori nõusolekul lisatööst vabastatud.
- 12) Ühtki külalislektorit ega üritust ei korraldata matemaatika tundide ajast. Selliseid olukordi on olnud kuue aasta ja seega 80 perioodi jooksul kolmel korral, mil matemaatika tunnist (ühel klassil), on toimunud mingi üritus. Õpetajad heidavad aga tunnist ürituste toimumist siiski ette ka selle ühe korra tõttu.
- 13) Kõigis matemaatika kabinettides on kõigis õpetajate soovidele vastav sisustus ja tehnilised lahendused (esimesed, kes said nii rohelised, kui valged tahvlid ning dokumendikaamerad lisaks dataprojektoritele).
- 14) Riigieksami valik on õpilastel vaba. Neid ei sunnita valima kitsast eksamit ka siis, kui nad on ebaõnnestunud mõlemal laia matemaatika proovieksamil. Laps on oma valikus päriselt vaba.
- 15) Matemaatikas on eksamisituatsioon lapsele tuttav. Abituuriumi aastal tehakse matemaatika proovieksam läbi kahel korral. Enne jõule ehk enne kahte viimast kordavat kursust ning üks periood enne matemaatika eksamit.
- 16) Tunniplaanis välistatakse matemaatika õpetajate soovil matemaatika tunnid päeva lõpus. Eelistatud on 1.-3. tund, erandkorras ka neljas. Kuigi kooli päevakava näeb ette 1. tunnina pigem moodulite kursuste tunde, tehakse ka siin õpetajate soovil erandid, et õpilased oleksid värskemad. Samuti tehakse võimalusel matemaatika õpetajatele nõ aukudeta tunniplaan, et nende päevad ei oleks liiga pikad.
- 17) Lisaks eelnevale on miljonivaatega parimad kabinetid IV korrusel kõik matemaatikute päralt, koos eraldi õpetajate puhkeruumi-keskuse ning kööginurgaga.
- 18) Matemaatikaõpetaja täiskoha koormus on madaldatud XX (asutuse sisene-autori kommentaar) tunnile nädalas. Kollektiivlepingus on Tartu linnas õpetaja täiskoormus 21 tundi nädalas. Alustades 2014.a. oli see 23-24 tundi.
- 19) Matemaatikaõpetajate töökavades ei saa kõigi puhul väita, et oleks üle mindud kooli poolt nõutud väljundipõhisele töökavale, suures osas see siiski nii on, kuid õpetajat, kes nõuet ei täida ei karistata, ootame.

- **Palun tooge tegevuste juurde välja vastav materjal või andmed, mis aspektiga tegelemist ja eesmärgi poole liikumist tõenduspõhiselt näitavad.**

Me ei oska mõõta seda, mida teeme valesti. Palume siinkohal kriitiliste sõprade abi.

Oleme ülalt alla muudatustega korduvalt teinud matemaatika valdkonnas erinevaid muudatusi, kuid aineõpetajate poolt erilisi ettepanekuid peale „teistsuguste õpilaste vastuvõtmine, vähemate õpilaste vastuvõtmise“ ei ole tunnetanud. Eelpool toodud 19 punkti on kõik kohapeal nähtavad ja mõõdetavad, kuid kui küsisime õpetajatelt (eelpool kirjeldatud kolm küsimust eneseanalüüsi kirjutamiseks), et mida peaks matemaatika õpetamise juures muutma, et riigieksamite tulemust parandada toodi välja see, mida kogu kooli tegutsemise aja on tasapisi kogu aeg juurutatud so väiksemaid rühmi, väiksemat koormust ja tasemeõpet. Surve õpetada kitsast ja laia matemaatikat tuli õpilaste ja õpetajate poolt. Juhtkonna otsus oli algelt pakkuda laia matemaatika õpet kõigile. Spetsialiseerumine toob kaas rühmade jaotuse ja pingestab tunniplaani, kuid positiivsena peaks kaasa tooma õpitulemuste paranemise ja eksamitulemuste paranemise, kuid neid tulemusi meil veel ei ole. Kuid õpetajad peaksid tunnetama juba vahet ise. Rühmad on väiksemad, õpilased on oma tasemelt ühtlasemad. Lisaks ei pea laia matemaatika koormust ja pakkuma neile, kes seda ei soovi. Küsides „Mis peaks tegema, et riigieksamitulemused matemaatikas paraneks?“ saime vastusteks näiteks:

...Ei tohiks lasta õppijatel nii kergekäeliselt kitsast rühma valida ning peaks suunama neid pingutama.....Äkki võimalusel veidi väiksemad rühmad?....Ehk aitab tasemete järgi õpetamine..... Suurem motiveerimine ja matemaatika õpetajatele väiksem koormus (uusi õpetajaid juurde).....Kas tasemerühmad või individuaalsem lähenemine tunnis ning paremad konsultatsiooni võimalused.....matemaatikatunnis väiksemad rühmad, mis on komplekteeritud vastavalt õpilaste tasemele, mitte soovile.....Eriti kitsa matemaatika õpperühmad võiksid olla veel väiksema ""peade"" arvuga..."".....

Seega on hetkel küll tunne, et mida väiksemaks teha õpetaja koormus ja õpilaste rühm, seda enam leitakse, et seda peaks veel rohkem tegema. Kuigi tulemused samas langevad veelgi. Teise grupina toodi välja didaktilis-metoodilised võtted, kui tulemust parandavad võimalused. Soovitusena toodi välja näiteks järgnevad vastused:

Arvatavasti teistmoodi õpe kuna senine pole tulemuslik olnud..... Järjepidevus, kohustuslik osavõtt konsultatsioonidest. Kui õpilased võtaksid tundidest osa, teeksid kodutöid, kui õpetaja kontrolliks kodutöid ja et mingi % hindest moodustavad tehtud kodutööd, kui 10.klassi ja 11.klassi lõpus oleksid tasemetööd..... Kui õpetaja paneks iga tund koduülesannet tahvli ees hindede (kolm õpilast)Mulle meeldib õp Kannel, kes paneb iga õpilase töö

taha %, nii et on kohe selge pilt semestri lõpu, kas õpilase areng toimub või mitte"..... Pole kahjuks aine spetsialist. Klassijuhatajana arvan, et tuleks teha selgeks, kus õpilased oma tasemelt on ja alustada õpetamist sellelt tasemelt (jah, isegi kui gümnaasiumis peaks õpetama palju kõrgemat taset), kuna muidu need nõrgemad ei jõuagi järgi ja tekivad puudulikud kursusehinded..... Ühtesid-kahtesid peaks kõiki vähemalt püüdma järgi vastata, et ei jääks lünkasid.

Ja kolmandaks kategooriaks jäi antud juhul ikka see, et õpilaste komplekteerimine on vale, kuigi küsimuses paluti see välistada vastuste seast. Näiteks:

Võiks võtta vastu 6 paralleeli, siis on nõrkade õpilaste arv väiksem.....""Laia eksami võiksid teha ainult tõesti selleks võimelised õpilased.

Saame aru, et tegu võib olla nii didaktilis-metoodiliste kui ka koolikorralduslike probleemidega. Õpetajate poolt vaadates on tegu vastuvõtu süsteemi veaga, mis tingib vähemvõimekate õpilaste vastuvõtu ehk siis kognitiivse teguriga. Juhtkonna poolt vaadates on tegu pigem käitumusliku teguriga ehk siis õpilaste ja õpetajate tegevus tingib tulemust. Kindlasti võib siin olla ka keskkonna mõjutusi ehk kui mingis klassis kriitiline mass ei soovi pingutada, siis loobuvad ka teised. Kuid, mis on tõde ja kust seda mõõtma hakata, seda ei tea. Kahtlustame, et kui teaksime ja leiaksime lahenduse, siis julgeks nii mõnigi kool veel sama probleemi avalikult tunnustada.

- **Millised on valitud aspektiga tegelemise tulemused? Milline on positiivne mõju õpilastele? Milliste andmete põhjal saate järeldusi teha?**

Välja langeb igal aastal veidi enam kui klassitäis õpilasi, enamasti on lõplikuks põhjuseks edasijõudamatus. Tegemine on kaasuva põhjusega. Me ei kustuta nimekirjast ühtegi õpilast vaid matemaatikas edasijõudmatuse tõttu. Õpilasel peab puuduma igasugune soov olukorda parandada ning vanematel võimalus teda õppetööle tagasi aidata. Kui õpilane, kes on sattunud hädta, saab tuge vanematelt või spetsialistidelt või klassijuhatajalt või pingutab kohapeal, et võlgnevusi likvideerida, siis ta välja ei lange. Parimatel juhtudel saab ta abi kõigilt osapooltelt, vahel piisab ka vaid ühest, et olukord paraneks. Või piisab ühest, et hakata olukorda parandama.

Eelpool kirjeldatud 12. klassis kevadel läbiviidud arenguestluste tulemusel saime ühe klassi (32 vestluse tulemust) vestlustest välja võtta kaks teemat: röömud läbi kolme aasta ning vanemateni jõudnud probleemid koolist kolme aasta lõikes. Eesmärgiks oli vaadelda

meie põhiväärtuste kandumist õpilaste kodudeni gümnaasiumi kestel. Vaatleme siinkohal nüüd muresid, kui eelpool andsime ülevaate röömudest.

Muredena, mis koju viidud, toodi välja peamiselt tervisega seonduvat või üksikuid ainealaseid konflikte (need kõik said ka peale arenguvestlusi õpilastega ja ka aineõpetajatega uuesti läbi analüüsitud). Kokku toodi välja 26 juhul erinevaid muresid. Peamiselt ehk 11 korda üksikute aineõpetajatega seoses või 9 korral tervisega seoses. Ainealastest probleemidest toodi enam välja muret, kus võis olla tegu nii õpilase jaoks suure koormusega (peamiselt võrreldes teiste ainetega, mitte üleüldiselt) või õpetaja nõuded/isiksusjooni, mis ei ole õpilase jaoks mugavad või vastuvõetavad. Näiteks nimetati muredena:

*.....kunstiajalugu...matemaatikas, õpetaja tekitas tohutu pinget oma keeldude ja piirangutega....õpetaja Jõgioja tekitab äreva õhkkonna kui puudujaid palju,Ajaloos kodused tööd....inglise keele ja matemaatika õpetajatega läbisaamine mingitel perioodidel.....ajaloo õppimine võtab aja, mil tahaks tegeleda ainetega, mis huvi pakuvad....
.....matemaatika mured tulevad koju.... Süvitsi matemaatika õppimine pole mõistlik lastele, kes teevad kitsa eksami kui vaid kohustusliku paberi jaoks...vene keel raskusena, kuid õpetaja väga-väga tore. ...Keerulised ajaloo kodused tööd (mahult)....*

Tervisega seoses mainiti järgmisi muresid:

.... laps ei jaksa kõigega tegeleda, mis ta endale koormaks on võtnud.... väsimus, kuid kooliga seotult ei ole.... meeleoluhäired.... unehäired rikuvad suhted ja hinded....Lapse sõnul on kõik mõttetult ja jama..... meeleolu häired....alkoholiprobleem

Seega jõuavad matemaatikaga seoses mured ka kodudesse ning vanemad on teadlikud tegelikult meie õpilaste käekäigust. Samas, kui õpilane tunnetab suurt koormust õppetöös, siis ei ole tähtsust mis ainega on see seotud, see enim väljendub aines, mis on kõige raskem. Kui õpilasel on sein ees, siis kõige raskem on teda motiveerida õppima seda ainet, mis nõuab enim pingutust.

Kursuste lõpus antava tagasiside (lisa 1) viimane avatud vastustega küsimus annab ka igal perioodil õpetajale palju infot (kõik õpetajad saavad nii hindelise kui sõnalise tagasiside oma kursuse kohta ka isiklikult kätte). 1808 vastuse seas, mis sel perioodil kogunes oli antud 136 kommentaari õppetegevuse ja õpetaja kohta. Neist 87 olid positiivsed, 43 olid negatiivsed ja 6 kommentaari sisaldasid end mõlemat poolt. 87-st positiivsest kommentaarist 55 olid otseselt õpetaja isikule suunatud tänu või kiidusõnad. Kirjeldasid õpetaja

käitumist, iseloomu või kursuse ülesehitust ja metoodikat. See on väga hea tulemus. 43-st negatiivsest kommentaarist 17 olid seotud liiga suure koormusega, mida õpilane läbi kursuse kodutööde või lisatöö tunnetas, 14 vastust (ehk peaaegu 10% sõnalisena jäetud kommentaaridest) olid seotud õpetaja isikuga (positiivseid oli 55) , 2 hinnangut olid seotud hindamise küsimustega ja 1 hinnang koolikorraldusliku probleemiga (personalipoliitika, õpilasel oli olnud neli õpetajat matemaatikas). Seega üldiselt annavad meie õpilased ka sõnalise tagasisidena positiivset tagasisidet, probleemidena toovad välja koormust, kuid seda mitte matemaatikas.

● ***Millised on eelnevast analüüsist tulenevad kitsaskohad (parentusvaldkonnad) ja kuidas planeerite nendega tegeleda?***

Parentusvaldkonnaks saab olla vaid ainetunnis ja sealt tulenevalt ka õpilase tegevuses toimuv. Plaan puudub, sest mõistus on otsas. Helistasime kriitilisele sõbrale. Lubas tulla ja öelda, mismoodi võime jõuda lahendust pakkuvate tulemuste mõõtmiseni. Suur töö ootab ikka ees.

Analüüsi koostasid (nimed koos ametinimetustega):

- Anna-Liisa Blaubrük (huvi- ja noorsootöö koordinaator)- pani elu kirja
 - Ülle Talts (õppejuht)-parandas, täiendas, andis andmete sisendit, märkas ja hoolis
 - Maris Kuiv (õppekoordinaator) – otsis arve mõtete taha
 - Aleksei Paukson (haldusjuht)- aitas kategoriseerida vastuseid ning väärtusi selitada kirjutajal ning kirjutises
 - Merike Kaste (direktor) – kinnitas ning täiendas lõi aja ja võimaluse kirjutajale
 - Heili Visnapuu (sekretär) – tuhnis arhiivis ja otsis andmeid
 - Riho Rosin (info ja projektijuht) – jõustas ja kuulas, andis nõu, mida saab ideedest kohe ja mida veidi hiljem rakendada.
 - Vilistlased ja õpilased: Andreas Unt, Looa Viljasaar, Kirsika Kõiv, 10.b(2020), 10.c(2020), 12.b (2019), ärietika grupp (2020); kõik õpilased, kes täitsid kursuste tagasiside küsitlust (täideti 1808 küsitlust); hoolekogu; H. Harro-Loit, M. Saks, T. Lister, M. Tiidelepp
- aitasid koguda andmeid või märgata andmeid, andsid andmeid või löid andmeid, mõni neist aitas ka unistada ja seada sihte või leida vastuseid.

Eneseanalüüsiga otsime eelkõige vastuseid endale. Kui tõesti võimalik, siis kandideerime ka tunnustustele Väärtuskasvatus kool 2020 ja Hea kooli ekspert 2020.

Lisa 1.**Kursuste tagasisidestamise küsimused**

Kursuste tagasiside, mis esitatakse õpilastele iga kursuse lõpul kõigi kursuste kohta koosneb 6 väitest, mida saab hinnata 1...6 skaalal, kus 1 on väikseim ja 6 suurim antud hinne (keskmine on siis aritmeetiliselt 3,5) ja lisaks on kommenteerimise võimalus.

Vastajaid on tavaliselt iga perioodi lõpus 1200-1800. Õpilasi on 700 ja igal õpilasel on keskmiselt perioodis 4-5 kursust, kuid tagasisidet küsime vaid kursuste kohta, mida on esimest korda ja viimast korda. Nt matemaatikas ja eesti keeles, ei pea õpilane iga kord 5 perioodi jooksul kursust hindama vaid ainult 1 ja 5 korral.

Väited küsimustikus:

1. Õpetaja kasutas erinevaid meetodeid.
2. Õpetaja haaras õpilased kaasa koos endaga mõtlema.
3. Õpetaja selgitas hindamise põhimõtteid.
4. Ma teadsin tulemust, kuhu pean jõudma.
5. Õpetaja andis tagasisidet.
6. Kui ma ei osanud, siis õpetaja julgustas ja aitas mind.
7. Kui soovid, võid lisada kursuse kohta oma kommentaari.

Õpetajad leidsid 2018. õ.a. et neil ei ole antud tagasiside vormist abi ja lubasid koostada uue, enda jaoks väljundipõhise küsimustiku. Selle võimaluse nad ka said koos klausliga, et nad tulemusi kasutavad õppetöö parendamiseks. Kuna tegu oli pikema küsimustikuga, aga ka suuresti vabavastuseid andvate küsimustega jäi täitjate arv 220-400 vahele, vaid esimesel korral oli 776 vastanut. Seda on 700 õpilase kohta väga vähe.

Küsimused, mis õpetajad koostasid olid nii valikvastustega kui vabavastustega:

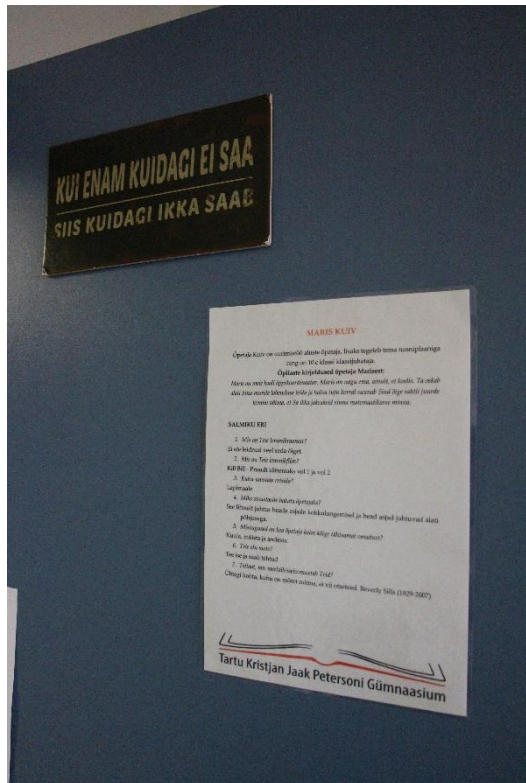
1. Kas põhikoolis omandatud baastadmised võimaldavad Sul õpitavast aru saada? JAH/ei
2. Kui aktiivne õppija sa oled?

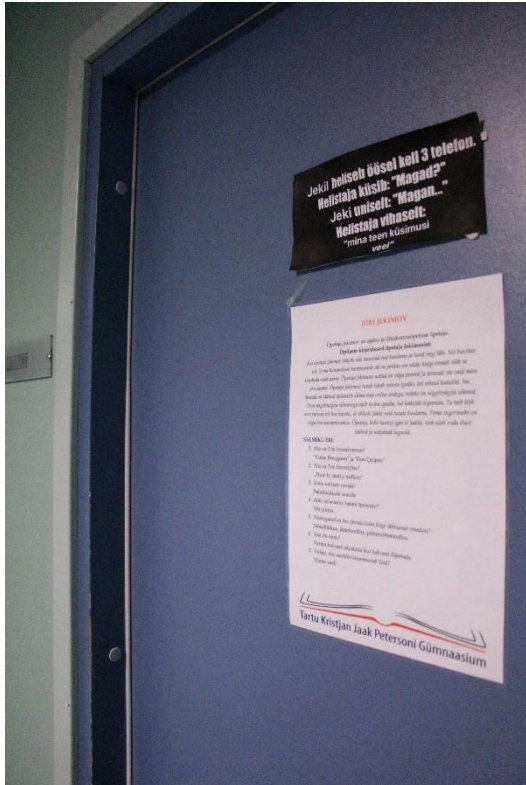
3. Mida Sina ise saaksid teha, et Sinu tulemus oleks parem?
4. Iseloomusta tunni õhkkonda.
5. Kas mooduli sisu vastas sinu ootustele?
6. Mida peaks tundide juures muutma?
7. Kas õpetaja selgitused on
8. Mida tahaksid õpetajale soovitada, et saaksid paremini õppida?
9. Millist tuge ja abi ootad õpetajalt?
10. Mis takistab või soodustab õppimisele keskendumist? Takistab telefon, soodustab õpetaja ütlemine pane telefon käest
11. Kas õppimine on Sinu klassis väärtustatud? Milles see avaldub?

Lisa 2.

Klasside ustel olevad iseloomustused õpetajate kohta

Joonis 1. Õpetaja M. Kuiva iseloomustus ja juhtiv tsitaat kabinetis. (Foto: Blaubrück, 2020)

Joonis 2. Õpetaja J. Jekimovi iseloomustus ja õpilaste poolt lisatud anekdoot klassi uksele. (Foto: Blaubrück, 2020)

Lisa 3.

Koolimaja seinu katvad väärtused- meie inimesed

Joonis 3. II korruse fuajees eksponeeritud õpilaste pildid erinevatelt kooli sündmustelt läbi viie esimese tegutsemisaasta. (Foto: Blaubrück, 2020)

Joonis 4. Kui vilistlased külastavad maja, leiavad nad end II korruse fuajee stendidel traditsioonilistel üritustel osalenud kostüümides või tegevustes. Uutele õpilastele on need aga infoks traditsioonidest ja sündmustest. (Foto: Blaubrück, 2020)

Joonis 5. III korruse fuajees palju vaidlusi tekitanud õpetajate portreede sein. III aasta, ikka alles. (Foto: Blaubrück, 2020)

Joonis 6. Portreedele on lisatud nimi ja ametinimetus, et uus õpilane võiks oma õpetaja ära tunda. (Foto: Blaubrück, 2020)

Joonis 7 . Lõpetajate fotod fuajees. Kokku 42 fotot ja 42 lõpetanud klassi. (Foto: Blaubrück, 2020)

Joonis 8. Lõpetajate fotod fuajees. Kokku 42 fotot ja 42 lõpetanud klassi. (Foto: Blaubrück, 2020)

Joonis 9. Lõpetajate fotod fuajees. Kokku 42 fotot ja 42 lõpetanud klassi, viimase aasta fotode seinal on ruumi uutele lõpetajatele. (Foto: Blaubrück, 2020)

Lisa 4

Koolipere hulgas 2019/2020 jõulude eel läbiviidud väärtuste alane küsitlus.

Joonis 10. 2019/2020 kogutud koolipere soovide objektid eksponeerituna püsinäitusel fuajees. (Foto: Blaubrük, 2020)

Joonis 11. Koolipere soovid on kleebitud valgetele rahutuvidel fuajee peeglil, peeglisse vaadates näeb ennast koolipere soovide vahelt. Kokku 323 vastanut. (Foto: Blaubrük, 2020)

Lisa 5.

Fuajees on 2020/2019 õppeaastal kõigile puuviljad kosutuseks.

Joonis 12. Igapäevased puuviljad õpilastele koridori pinkidel fuajees. (Foto: Blaubrück, 2020)